

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้พลเมืองของชาติเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพ รู้จักคิดและสร้างสรรค์ให้เจริญก้าวหน้า ถ้าพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศได้รับการศึกษาย่อมเป็นกำลังสำคัญที่จะทำให้ประเทศชาติรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ตอนหนึ่งว่า

"การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยมและคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เมื่อบ้านเมืองประกอบไปด้วยพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศย่อมทำได้สะดวก รวดเร็ว และรวดเร็ว"¹

ในการจัดการศึกษานั้นจำเป็นต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างกว้าง ๆ ว่าจะจัดให้ใครเรียนได้บ้าง ประสมการณ์แค่ไหน เพียงใด การวางแผนไว้ล่วงหน้าก็คือ หลักสูตรนั่นเอง² แต่หลักสูตรที่ใช้ได้ก็ในสมัยหนึ่ง ในสภาพสังคมหนึ่ง ย่อมจะล้าสมัยได้เมื่อสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป จากอิทธิพลและแรงผลักดันต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ดังนั้นเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุง พัฒนาระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและการเคลื่อนไหวของสังคมด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, "พระบรมราโชวาทพระราชทานแก่ครูใหญ่และนักเรียน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน," มิตรคู่ครู 15 (สิงหาคม 2520): 3.

²บุญนิตย์ ไวสุตติก, "ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา ครูประจำการและนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 1.

โดยเฉพาะหลักสูตรซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการจัดระบบการศึกษา ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมนั้น ๆ

นอกจากความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนหลักสูตรตามความเปลี่ยนแปลงของลักษณะและภาวะทางสังคมดังกล่าวแล้ว หลักสูตรยังมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนตามองค์ประกอบด้านอื่นอีก เป็นต้นว่า

กัลยา สฤษดิ์กิจกุล กล่าวว่ สาเหตุหลายประการที่จำเป็นต้องมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรคือ

1. สภาพของสังคมเปลี่ยน ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลมากขึ้น จำนวนพลเมืองเพิ่มมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการอยู่อาศัยของพลเมือง
2. วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมเป็นรากฐานของหลักสูตร เพื่อว่านักเรียนจะได้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมใค้ความผาสุก
3. ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม หลักสูตรจะเปลี่ยนแปลงให้ทันกับความก้าวหน้านั้น ๆ เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้ทันกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
4. ปัญหาระหว่างประเทศ เช่น ปัญหาทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางวัฒนธรรม ลัทธิการปกครอง ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นแนวทางที่จะต้องนำมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรให้เข้ากันได้กับฐานของสังคม
5. การเปลี่ยนแปลงทางคามเศรษฐกิจ ทำให้เกิดปัญหาเรื่องการค้าเงินชีวิต การครองชีพ ดังนั้นจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตร เพื่อแก้ไขสถานการณ์ทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น
6. ประสิทธิภาพการศึกษาและการศึกษาเปลี่ยนแปลง เช่น เปลี่ยนแปลงในเรื่องธรรมชาติของผู้เรียน ธรรมชาติของความรู้ จุดประสงค์ของการศึกษา
7. ความก้าวหน้าทางคานจติวิทยา

¹ กัลยา สฤษดิ์กิจกุล, "สาเหตุการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักสูตร," มิตรครู 6 (มีนาคม 2508) : 17-18.

ในการจัดการศึกษาของไทย เริ่มจัดทำหลักสูตรมัธยมศึกษาครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2435¹ และมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเรื่อยมาเพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ จึงจะเห็นได้จาก แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2503 ได้มีการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 และหลักสูตรอาชีวศึกษา พุทธศักราช 2506 หลักสูตรดังกล่าวในระยะเริ่มใช้นั้นมีความเหมาะสมและทันสมัย สามารถตอบสนองสถานการณ์บ้านเมือง ระบบเศรษฐกิจ ระบบการศึกษาและสังคมได้เป็นอย่างดี แต่เมื่อหลักสูตรใช้มานานก็ย่อมล่าสมัยและไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ สิบปนนท์ เกตุทัต ได้เสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503 ว่า เนื้อหาสาระ และหลักสูตรมัธยมศึกษาไม่สนองความต้องการของบุคคลและท้องถิ่น เน้นวิชาสามัญ เด็กไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ต้องเรียนชั้นสูงต่อไป แบบเรียนล่าสมัยและไม่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น² การเรียนการสอนเป็นการท่องจำและการสอบทำให้เด็กวิตกประสงค์ และเป็นอุปสรรคต่อการสอนทั้งหมด

ดังนั้นในปี พ.ศ. 2517 จึงได้มีการเคลื่อนไหวทางการศึกษารังใหญ่ โดยได้มีการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาได้เสนอแนวทางการศึกษาที่เป็นพื้นฐานไว้คือ

"การศึกษาที่พึงประสงค์จะต้องเป็นการศึกษาที่เสริมสร้างความรู้ ความคิด ทักษะและทัศนคติ ให้คนไทยรู้จักตนเอง รู้จักชีวิต เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมอันตมามีส่วนร่วมอยู่แล้วนำความรู้ความเข้าใจ มาใช้แก้ปัญหา และเสริมสร้างชีวิตและสังคมให้ดีขึ้นโดยกลมกลืนกับธรรมชาติ"³

¹ ลัททิกา สุวรรณกุล, "พัฒนาการหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 19.

² สิบปนนท์ เกตุทัต, "การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม," จุดยืนและทิศทางการศึกษาของไทย (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 22.

³ คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศูนย์การทหารราบ, 2518), หน้า 1.

ในปี พ.ศ. 2520 ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 แผนนโยบายของรัฐในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับมัธยมศึกษา ได้ระบุไว้ว่า "มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจและความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคล เข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แกตนเองและสังคม" ¹ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการนี้ กระทรวงศึกษาธิการก็ได้เริ่มวางแผนปรับปรุงหลักสูตร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 โดยแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตร (กปส.) ทำการปรับปรุงหลักสูตรระดับต่ำกว่าปริญญาตรีที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนหลักสูตรครุศึกษาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ กระทรวงศึกษาธิการได้มอบให้สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) โดยให้จัดทำหลักสูตรทุกชั้น ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมีธยมศึกษาตอนปลาย ² ทอมาคณะกรรมการดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตร ได้แต่งตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503 เรียกว่า คณะอนุกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษา เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะจากแหล่งต่าง ๆ ศึกษาข้อดีและข้อบกพร่องของหลักสูตร สำหรับการดำเนินงานวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษาและทำรายงานผลการวิเคราะห์เพื่อคณะกรรมการดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตร เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2515 มีใจความว่า ความมุ่งหมายของการศึกษาในสายสามัญกับสายอาชีพไม่แตกต่างกัน ซึ่งในทางปฏิบัติแตกต่างกัน หลักสูตรมิได้กำหนดความมุ่งหมายของรายวิชาในแต่ละหมวด ความมุ่งหมายของบางหมวดวิชาไม่ชัดเจน บางหมวดมีความมุ่งหมายมากเกินไป ทำให้เป็นการยากแก่ครูผู้สอนที่จะนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง การแบ่งแยกหลักสูตรออกเป็นรายวิชาและแยกย่อยออกเป็นรายวิชามากมาย ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ เกิดความสูญเปล่าขึ้น เพราะหลักสูตรทั้ง 2 สายไม่แตกต่างกันมาก บางหมวดวิชามีเนื้อหาซ้ำซ้อนกันจนมองเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะ

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ในเค็คไปรษณีย์, 2518), หน้า 11.

² กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, ยี่สิบห้าปีกรมวิชาการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การพิมพ์, 2520), หน้า . 111.๖

วิชาวิทยาศาสตร์ และภูมิศาสตร์ บางหมวดวิชาเนื้อหาไม่ต่อเนื่องกันระหว่างมัธยมศึกษาตอนต้นกับมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่น วิชาคณิตศาสตร์ เป็นต้น ในด้านการประเมินผลมุ่งจะให้เด็กเรียนสอบได้โดยใช้ข้อสอบร่วมกัน มีค่าหนึ่งถึงผลการเปลี่ยนแปลงทางค่านพฤติกรรมในค่านอื่น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสอน การสอบไล่และการวัดผล ไม่มีความรู้ความเข้าใจและประโยชน์ของการวัดผล การเรียนการสอนของนักเรียนและครูซึ่งไม่สนองความมุ่งหมายของหลักสูตร¹

ในปี พ.ศ. 2517 คณะกรรมการดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตร ได้แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรมัธยมศึกษาเพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากรายงานการวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษาจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาศึกษาและกำหนดหลักการ จุดหมาย โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาขึ้นเป็นแนวทางในการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร จนกระทั่งปี พ.ศ. 2519 กรมวิชาการ ได้มีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไข ร่างหลักสูตรซึ่งคณะกรรมการได้กร่างไว้แล้วนั้น โดยเชิญศึกษาธิการเขต ศึกษาธิการจังหวัดศึกษานิเทศก์ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ผู้แทนมหาวิทยาลัย วิทยาลัยครู ผู้เชี่ยวชาญในแขนงวิชาต่าง ๆ ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ หลังจากนั้นได้นำข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะมาปรับปรุงหลักสูตร เป็นยกร่างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

หลังจากกรมวิชาการได้จัดทำร่างหลักสูตรแล้ว จึงได้เสนอคณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และได้พิจารณาอนุมัติใช้หลักสูตร พุทธศักราช 2521 ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก. 438/2520 เรื่องให้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ตั้งแต่วันที่ 3 ตุลาคม 2520 โดยมีหลักการระบุไว้ว่า

1. เป็นหลักสูตรที่ให้การศึกษาค้นคว้าไปอันเป็นพื้นฐานสำหรับประกอบสัมมาชีพตามความสามารถ

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, "รายงานการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2503," วารสารการวิจัยทางการศึกษา (พฤษภาคม 2518) : 1 - 18.

และความสนใจ และเป็นหลักสูตรที่โรงเรียนสามารถจัดแผนการเรียนให้จบในตัวเองได้ หรือเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาคือ

2. เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพและเปิดโอกาสให้เด็กวัยรุ่นได้ค้นพบความสามารถ ความสนใจและความถนัดเฉพาะตน โดยให้ยูเรียนมีความรู้ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล

3. เป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการของท้องถิ่นทางคานอาชีพ การจัดการสอนวิชาชีพ จึงจำเป็นของสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

4. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ยูเรียนสามารถศึกษาหาความรู้และทักษะ จากแหล่งวิทยา การและสถานประกอบการต่าง ๆ ได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 มีเจตนารมณ์ที่จะสร้าง บุคคลในประเทศใหม่คุณภาพทั้งสองทาง คือทางที่มีโอกาสได้เข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาระดับสูงขึ้นได้ และทางที่ไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อ ซึ่งต้องออกไปดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมหรือท้องถิ่นของตน ผู้ที่มีความ สามารถก็จะได้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ส่วนผู้ที่ไม่มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป ก็สามารถที่จะ ออกไปใช้ชีวิตในสังคมประกอบสัมมาชีพเลี้ยงตนได้พอสมควร

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นครั้งนี้ย่อมก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ อย่างแน่นอน นับตั้งแต่การบริหารหลักสูตรของเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาในระดับต่าง ๆ และศึกษานิเทศก์ ผู้ซึ่ง เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะช่วยให้ครูไ้กล้านำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจน กระทั่งครูซึ่งเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้โดยตรง จากสภาพดังกล่าวเป็นแรงจูงใจให้ยูวิจัยเกิด ความสนใจที่จะศึกษาสภาพการใช้และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, แนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง) (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, 2522), หน้า 1 - 3.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเขตการศึกษา 9
2. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเขตการศึกษา 9
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับสภาพของปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเขตการศึกษา 9
4. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ในเขตการศึกษา 9

สมมติฐานในการวิจัย

1. ความคิดเห็นระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ไม่แตกต่างกัน
2. ความคิดเห็นระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ไม่แตกต่างกัน
3. สภาพการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ไม่แตกต่างกัน
4. ปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ในเขตการศึกษา 9

2. สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยการดำเนินการในระดับต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 ระดับหน่วยศึกษานิเทศก์
- 2.2 ระดับกลุ่มโรงเรียน
- 2.3 ระดับโรงเรียน ซึ่งมุ่งศึกษา 5 ด้าน ดังนี้
 - 2.3.1 หลักสูตรและเอกสารหลักสูตร
 - 2.3.2 บุคลากร
 - 2.3.3 กิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.3.4 สื่อการเรียน
 - 2.3.5 การประเมินผล

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเขตการศึกษา 9 เท่านั้น
2. เป็นการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เปิดสอน ในปีการศึกษา 2523

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาทุกฝ่ายได้ทราบสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในเขตการศึกษา 9
2. สภาพและปัญหาต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัย จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียนต่อไป

คำนิยาม

1. สภาพการใช้หลักสูตร หมายถึง ความเป็นจริงในการใช้หลักสูตรในลักษณะการปฏิบัติ หรือปริมาณ หรือความเหมาะสม
2. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ หรืออาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ หรือผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชา
3. ครู หมายถึง ครูผู้สอนในหมวดวิชาต่าง ๆ และครูส่งเสริมการสอน คือครูแนะแนว ครูทะเบียน ครูวัดผล และครูห้องสมุด สังกัดกรมสามัญศึกษา
4. บุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ศึกษานิเทศก์เขต สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 9
5. เขตการศึกษา 9 หมายถึง พื้นที่การศึกษาซึ่งประกอบด้วยจังหวัดอุดรธานี ขอนแก่น หนองคาย เลย สกลนคร
6. กลุ่มโรงเรียน หมายถึง กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 9
7. โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 500 คน ในเขตการศึกษา 9¹
8. โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 คนถึง 1,499 คน ในเขตการศึกษา 9²
9. โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป ในเขตการศึกษา 9³

1 มาตราฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2522 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนในเขตการศึกษา 9, ไม่ปรากฏเลขหน้า, (เอกสารแนบเล่ม).

² เรื่องเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน.

10. เอกสารหลักสูตร หมายถึง เอกสารที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้นประกอบการใช้หลักสูตร เช่น หลักสูตร คู่มือหลักสูตร คู่มือการประเมินผล คู่มือการแนะแนว หนังสือเรียนประจำแต่ละวิชา คู่มือการสอนแต่ละรายวิชา

11. สื่อการเรียน หมายถึง อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติตามที่ต้องการ สื่อการเรียน ได้แก่ หนังสือ แผนภูมิ เอกสาร รูปภาพ สไลด์ เทป เครื่องมือต่าง ๆ ฯลฯ²

12. หลักการ หมายถึง ทิศทางหรือแนวทาง ซึ่งจะนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตร³

13. จุดหมาย หมายถึง ความประสงค์หรือความต้องการทางการศึกษาและสังคม ซึ่งหลักสูตรมุ่งจะสนอง หรือมุ่งให้เป็นไปตามนั้น⁴

14. โครงสร้าง หมายถึง กลุ่มวิชาหรือรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร อันมีทั้งส่วนบังคับ และส่วนที่ให้เลือกเรียนตามถนัด และส่วนที่ให้เลือกได้อย่างเสรี⁵

15. แผนการเรียน (Program) หมายถึง แนวทางหรือแผนการที่กำหนดให้ผู้เรียนเลือกเรียน⁶

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, คู่มือดำเนินการรอบรมหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ในเค็ดโปรดักชั่น, 2521), หน้า 63.

² กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, แนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง), หน้า 5.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1.

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตการศึกษา 9 ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2523

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ

1. กลุ่มผู้บริหาร ประกอบด้วย
 1.1 ผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่ของโรงเรียนมัธยมศึกษา
 ในเขตการศึกษา 9 จำนวน 24 คน โดยมีวิธีการสุ่มตัวอย่างดังนี้
 1.1.1 แบ่งโรงเรียนในเขตการศึกษา 9 ออกเป็น 3 ขนาด
 คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก

1.1.2 เลือกโรงเรียนแต่ละจังหวัด โดยวิธี Stratified
 Random Sampling ร้อยละ 15 ของโรงเรียนแต่ละขนาด ทั่วประเทศ 24 โรงเรียน

1.2 ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ หรือผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่าย
 วิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 9 ซึ่งเป็นโรงเรียนเดียวกับข้อ 1.1 จำนวน 24 คน

1.3 หัวหน้าหมวดวิชา 8 หมวดวิชาในโรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียน
 เดียวกันกับข้อ 1.1 หมวดละ 1 คน โรงเรียนละ 8 คน รวม 192 คน

ดังนั้นจากข้อ 1.1 - 1.3 จะได้ตัวอย่างประชากรกลุ่มผู้บริหาร จำนวนรวมทั้งสิ้น
 240 คน

2. กลุ่มครู ได้แก่ครูผู้สอนในหมวดวิชาต่าง ๆ 8 หมวดวิชา จากโรงเรียน
 กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวในข้อ 1.1 หมวดวิชาละ 1 คน พร้อมทั้งครูแนะแนว ครูวัดผล ครูทะเบียน
 ครูห้องสมุด ฝ่ายละ 1 คน รวม 288 คน

3. กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ ศึกษานิเทศก์เขต สังกัดกรมสามัญ
 ศึกษาในเขตการศึกษา 9 ศึกษาจากประชากรทั้งหมด 18 คน

รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 546 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือ ใช้แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้
 - ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้แบบสอบถามแบบตรวจสอบ (Check List)
 - ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตร แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)
 - ตอนที่ 3 เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ แบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended)
2. การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามฉบับชั่วคราวขึ้นโดยการศึกษา ค้นคว้า จากตำราเอกสาร งานวิจัยและขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำแบบสอบถามฉบับชั่วคราวไปทดลองใช้กับ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในเขตการศึกษา ๑๑ แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นฉบับที่สมบูรณ์ และนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และใช้บริการทางไปรษณีย์ จากแบบสอบถามที่ส่งไป 546 ฉบับ ได้รับคืนมา 458 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 83.88
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
 - ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้การร้อยละ
 - ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรในค่านต่างๆ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์สมมติฐานโดยใช้ค่าสถิติ การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) และค่าอัตราส่วนวิกฤติ (t - test)
 - ตอนที่ 3 เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ วิเคราะห์โดยใช้ลำดับความถี่ของความคิดเห็น

ลำดับชั้นในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 5 ตอนคือ

1. เสนอความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย
2. กล่าวถึง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. กล่าวถึงวิธีวิจัย ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่างประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย
4. กล่าวถึงการวิเคราะห์และผลของการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายและขอเสนอแนะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย